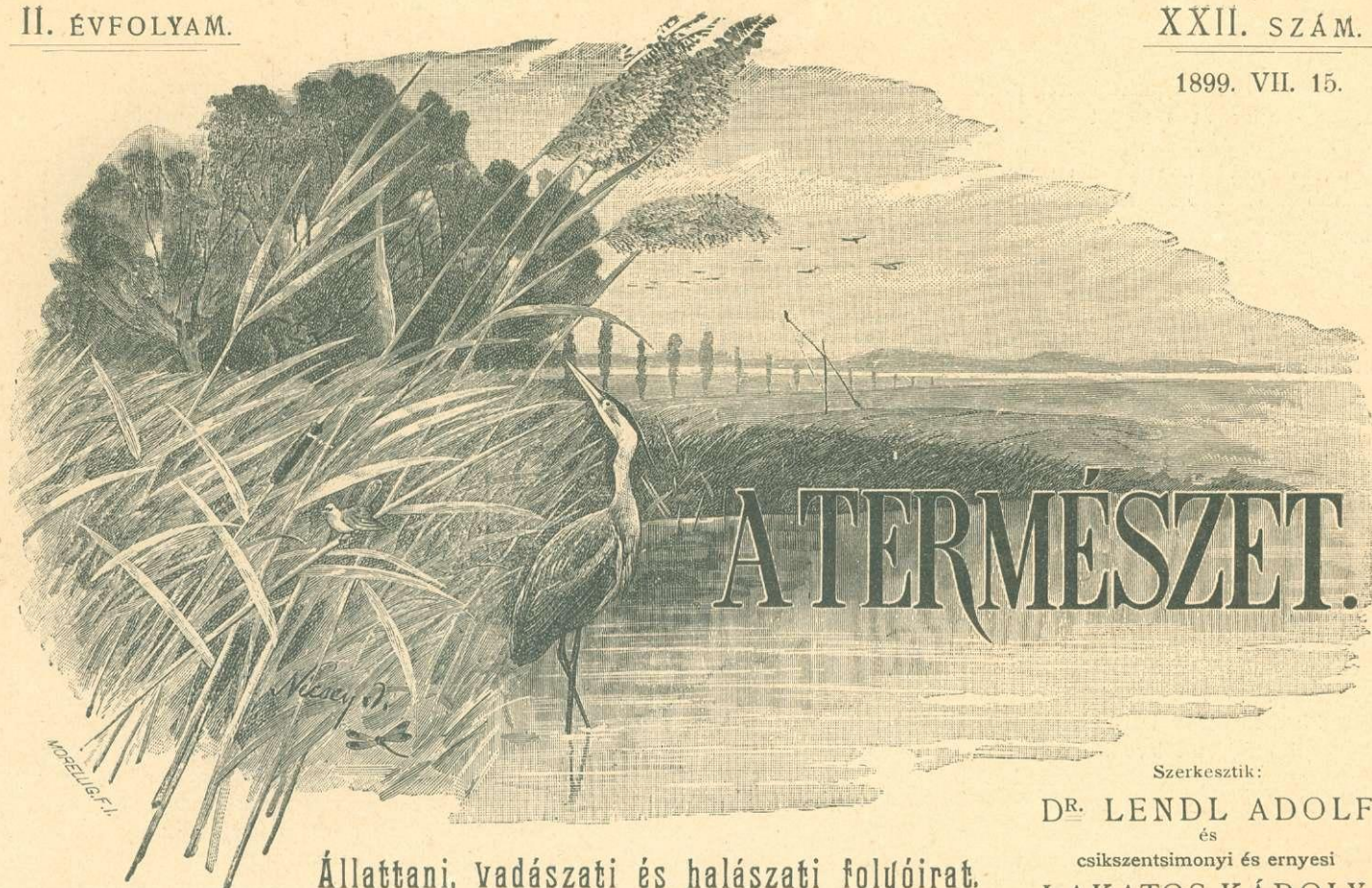

ELŐFIZETÉSI ÁRA
egy évre 3 forint.

Állattani, Vadászati és halászati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:
DR. LENDL ADOLF
és
csikszentsimoni és ernyesi
LAKATOS KÁROLY.
Budapest, II., Donáti-utca 7.

A nagy Isten és a kicsi ember.

Irta: Késdi-Kovács László.

A kicsi ember sokszor elhiti magával, hogy ő az istenséghez is ért valamit. Ilyenkor nagy garral megáll a tudás fájánál és azt hiszi, hogy fölér e fáig.

Pedig milyen nagy szó: a tudás, és milyen törpék vagyunk mi hozzá képest!

A tudást olyanak képzelem, mint egy hatalmas sudarú, szinte beláthatlanul magas nyárfát, melynek minden zizegő levele mást-mást tud s én csak piczike fűszál vagyok e fa alatt. Fűszál, mely csüggedten tekint a szörnyű óriásra s a melyet a nagy fa egyetlen aláperdülő levele súlyával agyon nyom. Ilyen semmi-ség vagyok én, a gyarló ember a tudás fájához képest és mégis az a vágy ingerel, hogy az istenségről, a világteremtő forrásáról, az emberiség alkotójáról elmélkedjem.

Az emberi szívben, vagy az emberi agyvelőben rejlik-e a kíváncsiság magva, mely minden érző és gondolkozó lényt arra ingerel, hogy a természet ősforrásait kutassa? Én nem tudom, nem is keresem, de mikor tekintem az égbolt fellegei közé kalandoz s mikor a nap-tányér vadító fénye oly erővel veri vissza onnan, hogy szinte belekábulok, önkénytelenül is az istenség titkos és rejtelmes erejét érzem. Pedig a vakító napfényben is csak egy porczikáját sejtem az isteni erőnek. És az én sze-

mnyi agyvelőm mégis vitára hívja fel ezt a határtalan erőt!

Oh, emberi gyöngeség!

Te vagy az állatok dísz, kicsi ember, és a te gondolkozó agyvelőddel uralod e földet! A te agyvelődről hírlík az, hogy a tudás benne fészkel. Te hirdeted föl-emelt fővel, büszkén verve a melled, hogy természet-tudós, csillagász, matematikus, bölcsész, művész, lángész, genie vagy! Még azt is elhitedréd a földi világgal, hogy földi isten vagy, ha véletlenségből egy életre kelő legyet tudnál teremteni.

De már ennél az ostoba dongónál is megáll az eszed.

Oh, emberi gyöngeség!

Szálljunk magunkba és kérdezzük nyíltan: mit tudunk hát? Tudjuk-e, miből lett a világ? Miből és hogyan? Tudjuk-e, miképpen született az ember? Tudjuk-e, mi az Isten? Vagy csak sejtjük mindezt?

A tudásunk nem egyéb sejtelemnél, hitnél... És az akadémiák tudósai csak hóbortos, önhitt egyének. Eszelősök, a kiknek az a rögeszméjük, hogy ők tudósok s hogy könyvekbe foglalt tudásuk egy-egy alapkővét képezi annak a hatalmas légvárnak, melynek lépcsőzetes tornya az isteni tudásig fog fölérni.

Évezredek óta készül ez a légvár, milliányi ember örült bele az építkezés munkáiba, milliányi ember áldozta fel egész életét, de még csak annyira se jutottunk, hogy földünk légkörét átlépjük.

Engem megvigasztal az a tudat, az a hit, hogy nem is lépjük át a földet soha. Mert ha a nagy isteni erő azt akarta volna, hogy az ember ereje ilyen nagy legyen, már az emberalkotás percében felruházta volna nagyobb erővel. A szárnyaló ész helyett szárnyaló testet adott volna, hadd repüljön bele a napba, akárcsak a botor légy a perzselő lángba.

*

»Az Isten hat nap alatt teremté a világot« — mondja a biblia. »Kezdetben teremté az eget és földet, azután a világosságot s lőn az első nap; második nap teremté az ég boltozatát; harmadik nap elválasztá a vizet a földtől s lett tenger és szárazföld s a föld legottan mindenféle fűvet és gyümölcsöt termett; negyedik nap teremté Isten a napot, holdat és csillagokat...« (A nap tehát a biblia szerint is előre vetette fényét, hogy már az első nap »világosság« lőn?) De mi így tudjuk a világ teremtését, mert így tanultuk.

»A világ, vagyis világűr beláthatatlan idők óta létezett és végtelen időig fog tartani« mondja a csillagász. A világűr naprendszerekből áll, melyek a körforgástól izzó tömegek. E rendszerek csigavonalszerű pályájukon kiszámíthatatlan erővel rohannak az űrben s eközben egy-egy ködfoltot lökve ki magukból, e szülőtteiket magukkal ragadják; ezekből támad a bolygó-rendszer. És mi a bolygó? Megannyi egy-egy kisebb ködfolt, mely a kilökés hevében önönmaga körül forogni kezd, cseppfolyóssá változik és sűrűsödése közben a nehezebb salak a felszínére rakodik; ebből lesz a földi kéreg, mely lassan kihül és helyet ad a földi életnek. Így támadnak a »földdek« és rajtuk a természet és így lesz egy-egy napnak tíz, száz vagy ezer bolygója: megannyi olyan földi világ, mint a mienk s mivelhogy az égbolt miriádnyi csillaga mind egy-egy nap s minden egyes napnak tíz, száz vagy ezer bolygó gyermeke van, kistül, hogy *milliószor millió olyan földi világ létezik, mint a mienk...* Így tudja a csillagász, a természettudós a világ létezésének elméletét Laplace tudása nyomán.

Kérdezzük csak meg a szegény parasztasszonyt, kinek van igaza? Azt fogja felelni: a bibliának! Ő így tudja és hiszi s erre esküt mer tenni. Azt is el akarja hitetni velünk, hogy azok a csillagok ott fent az égen nem más-más napok, (bolond, aki ilyent állít) hanem azok a menyországba szállt gyermekek lelkei, a mik onnan reánk ragyognak... és odafent az égi kárpiton túl kezdődik a menyország, hol a jó Isten aranyos trónuson székel az angyalok seregétől környezve... Ő így tudja. És azt is tudja, hogy ha meghal és igaz lelkű volt, ő a menyországba jut; ha gonosz lelkű volt, a poklok fenekére, hol az ördögök tüzes nyárson piritják meg és tüzes villákkal szurkálják...

A tudós azt mondja erre: »Ostobaság! Az ember meghal és a rothadás: a lassu égés törvényei szerint a test felbomlik alkotó elemeire, sőt első rendű trágyája lesz a földnek... És nem a menyországban látjuk viszont korábban elhunyt társainkat, hanem azokban a virágokban, fáknak, bokrokban, melyeket sirjaik fölé ültettünk s a melyek gyökereikkel felszívják az alattuk porladó test savait... Ezért ideálisabb is a hullaégetés, mint az egyszerű elhantolás. Az elégetett hulla hamvait vederbe helyezem, rózsát ültetek fölébe s az a rózsatő évről-évre nyiladozó virágai illatában visszaadja nekem azt a szeretett lelket, melyet a könyörtelen, de a természet törvényei szerint egészen logikus halál, örökre elrabolt tőlem...« Így fog beszélni egy természettudós, vagy egy modern felfogású ember, mert ezt ő így tudja.

A szegény parasztasszony azonban átkozódva szidja a halál fehérlepedős csontvázát, mely szeretettjét kaszájával levágta és ugyancsak kimereszténé a szemét, ha azt mondanánk neki: »Vigyük inkább a kemenczébe a maga halottját, mint a temetőbe. Hiszen úgyis egyre megy a dolog, csak hogy a kemenczében mindjárt elég az a halott, a temető földjében pedig húsz esztendő alatt s előbb undok férgek lepik be azt a kedves arcot, melyet annyi szerető csókkal illettünk...«

— »Hazugság!« — mondaná a szegény asszony, — már hogyan is égne el az a halott? Ha elég, akkor

— JULIUS. —

A merre járok, merre nézek,
Fény, illat, bűvös szép ígézet.
Ti juliusi szép napok,
Ragyogjatok, ragyogjatok!

Szálljon napod arany sugára
A szenvedőknek homlokára;
A melegítő, enyhe fény
Szegény betegnek új remény.

S lopd be magad a szívbe mélyen,
Bú, gond előled messze térjen
S hol tört szívek sóhaja kel,
Váltsad vidám kacajra fel.

S a merre szállsz, gyengéden hintsd szét
A békességnek drága kincsét
És zengjen tőle a határ:
Csengő harang, dalos madár...

Csupa szín, fény, nincs semmi árnyék,
Mint hogyha menyországba' járnék.
Ti juliusi szép napok,
Ragyogjatok, ragyogjatok!

Feleki Sándor.

nem támadhat föl és nem találkozhatok vele a túlvilágon!... Mert ő úgy tudja, hogy ott találkozni fognak.

Ime, a tudás ellentétei. De talán inkább *hit* ez, mint *tudás*? Mi is legyen hát tulajdonképpen a tudás? A szellemi tökéletesség? Az emberi szellem azon érettsége, mely az élet legmagasabb nyilvánulásait is ismeri? Vagy a szellem, akarat és hit legtisztább harmóniája a tudás?

Van tökéletes emberi szellem? Van olyan, a ki mindent tud? Hiszen még a százkötetes »tudós« is mihamar lepocskolja egy félkötetes »tudós«, sőt ünnepélyesen kijelenti, hogy a legborzasabb macska koponyájában is több tudás van, mint az ő tisztelt ellenfele kobakjában.

Hát amikor ennyire megbízhatatlan az emberi tudás, érdemes akkor egyáltalán *tudni*? Nem okosabb mindjárt fölrakni a számárfületeket? Hiszen előbb-utóbb úgyis akad valaki, a ki leszamaraz bennünket, mert ő ezt vagy azt jobban tudja.

De minek is hitelnénk el magunkkal, hogy mi: *tudunk*.

Tudjuk-e azt, milyen az Isten? Az a csodás és rejtélyes erő-e az Isten, mely a világrendszert intézi, vagy azok az ezerféle alakok, amikkel a nép-naivitás tetszelgett önmagának? De hiszen a műveltség legalacsonyabb fokán álló népeknek még vallásos fogalmaik sincsenek és a zulu-kafferek annyira semmibe sem veszik az Istent, hogy szerintük az első emberpár egy csomó kákából lett. A fetis-imádó indus is még önönmaga *alá* rendeli imádata tárgyát; a samán-hitű szibériai már maga *föle* helyez olyan kiválasztottakat, akikben egy felsőbb lény befolyását hiszi. A sabäista már az égi testeket, a tüzet és a természeti erőket istenekül imádja, (az új-zeelandiak hite szerint a nap és a hold kötéllel összekötve egymást huzkodja fel az égre.) A Bráhma-hitű már külön istenségeket ismer; maga a teremtmény Bráhma egy aranytojásból, napugárként kiáradó fény közepette jó

létre; e tojás feléből teremti aztán az eget, másik feléből a földet, közből helyezve a levegőt, a világtájakat és a tengert; ezután megteremti a lélek elvét, az öntudatot, az elmét és az öt érzéket. Bráhma egyszerre több osztálybeli emberrel is boldogítja a maga világát: a szájából leheli ki a papokat, karjaiból a katonákat, csípőjéből a földmivéseket, lábaiból az iparosokat. A hindu mythosz a földet úgy ábrázolja, hogy azt egy teknősbéka, a teknős békát négy fehér elefánt s ezeket az örök kígyó tartja, a föld ingását az elefántok megmozdulása okozza. A bráhmanisták egy sereg másodrendű istent ismernek, akárcsak a görögök és rómaiak. Az ősi perzsa vallás szerint (és minden valószínűség szerint a mi ősi hitünk szerint is) az örök akaratból származott Ahuramazda, a nagy bölcsesség és világosság s ezzel szemben Ahriman, a sötétség szelleme. A világosság és sötétség békében élt addig, amíg előbbinek az a sugallata nem támadt, hogy egy eszmény-világot terem: az angyalokat, a csillagokat, a vizet, a földet hasznos termékeivel együtt; erre Ahriman is megteremté a sötétség világát, melyet dögökkel népesített be. A két fél küzdelme közben Ahrimán az ősembert (mely egy személyben férfiú és nő volt) megöli, de ennek testéből és véréből, az angyalok őrizete mellett, új élet kél: egy nagy fa és ennek ágain gyümölcs helyett tíz pár ember fakadt, köztük az első pár: Mesia és Mesiane (Ádám és Éva). Ahriman azonban megrontja őket egy rossz gyümölcs élvezete által s így megtörténik a kárhozat.

E vallásfogalmakat Zoroaster foglalta rendszerbe s kétségtől a héber-vallás is sokat átvett belőlük, habár csak egy Istent ismer: az erős, boszúálló Jehovát. Az ós-egyiptomi memphisi hitelvek szerint a világ építőmestere s az istenek atyja: Ptah, a ki több főistenséggel s különféle birka-, krokodil- és másféle alistenekkel együtt uralta az egyiptomiak hitét, mely egyébként a halhatatlanságot, lélek-vándorlást és a pokol fogalmát is ösmerte. A görögök főistene Zeüsz úr, valóságos antik Don Juan, aki pikáns kalandokat enged meg magának, fényes udvartartásának istenei és istennői is eléggé ledérek; ezen is-

A nagy „fürj”.

Irta: Csényi Gyula.

— »A Természet« eredeti tárczája. —

Augusztus vége felé volt az idő. Künn az ó-becsei járason mindenütt megfeküdte már a bikanyál a tüske-bozótokat. Szellő nem járt az egész határon. Messziről úgy nézett ki a táj, mintha fehér biborpatyolatból épült halmok és síma ezüstsálakból készült tündérhidak rezegnének a csendesen szunnyadó légből.

Messze, egészen fenn a »perlagi« dombon úgy tetszik, mintha a talpon levő kukoricza tótágast állana a levegőben s a három gémű kút egyik ostorfája helyett pedig sötét kolonc lógna szétvetett lábakkal. Akárcsak Berák Jancsi, kit az akasztófán nyújtóztatott meg az igazság. Ott a kút körül pedig nem volt semmi egyéb, mint a messze mögötte álló négy öreg nyárfá, a kukoriczatáblákat meg a hamis délibáb forgatta meg lábbal fölfelé s úgy tűnik fel a messzeségben, mintha lassan mozogva úszkálnának az alattuk csillogva folydogáló üvegfenyű patak tükreben.

Olyan volt a hőség délrájban, hogy az a két szénfekete táltos, mely repülve haladt egy parasztkocsi előtt az országuton, szinte szürkének látszott a róluk szakadó tajték és izzadságtól.

— No, édes öcsém — szólt egy magasnak látszó úri ember egy diákforma legényhez, — ma bajosan lövünk fürjet. Nem hiszem, hogy ebben a fúlasztó melegben csak egy is felkeljen előttünk.

Aztán amint széttekintett a táj fölött, egyszerre felsziszszent.

— Nini, ahol megy az én fürjem... és szűrő tekintetet vetett a távolban álló dombocskára felé, ahol egy szerény kis házikó fehérlett, szorosan körülveve ölnyi magas czirok, kukoricza és napraforgó által.

— Megállj Péro, — sügta a kocsisnak. — Állítsd meg a lovakat. Láttatok-e, ki ment be abba a kunyhóba? Itt vannak-e a vasak, te?

— Itt vannak uram, — szólott a kocsis mellett ülő válas alak és egy pár könnyű vaskarikás lánczot húzott elő az ülés alól.

— Most pedig értsetek meg jól, fiaim. Az a betyár ott fönne nem vett észre bennünket, mert különben nem ment volna be a kunyhóba, hanem idejekorán beosont volna a tenger kukoriczába, ott aztán fittyet hányhatna nekünk, meg a vármegyének. De most az egyszer miénk vagy Pézics Gyóka, meg a hatszáz forint is, mely a fejedre van kifizve. Régen kereslek már és ne legyen a nevem St... cs Sándor komiszáros, ha most meg nem vasallak!

Rátékintettem a híres bácskai komiszárosra és igazán

tenségek képe egy-egy remek alak, jelöl annak, hogy a görög nép isteneiben tulajdonképen az embert imádták.

Ennyi mindenféle istenség után került csak sor Jézus istenére: a mi »Atyánk«-ra, a ki jutalmaz, ha jók vagyunk; s ha vétkezünk, büntet ugyan, de minden megtérőnek megbocsájt. Az ő istene agyagból gyúrja Ádámot, akibe halhatatlan lelket lehel és akinek oldalbordájából születik Éva... A mai idők Darwinja azonban nevésségesnek tartja a sárgyúrát és azt mondja, hogy az ember egy alsóbb anyagi és szellemi képességgel bíró lényből fejlődött ki, pld. egy közép-lényből, mely a majom és ember között létezhetett, sőt az afrikai bushmanok szeméjében fel is találja ezt az átmenetet. E közép-lényből fejlődött ember azután aszerint lett fehérbőrű, rézbőrű vagy szerezsen, amint az égalj viszonyai befolyásolták: az állandó hőség feketére perzselte a bőrt és göndörre a hajzatot, — a hidegebb éghajlat alatt a sápadt testszín lett tipikussá és a sima hajzat...

A mai idők bölcsekedőinek már eszükbe se jut az Istent személyesíteni s azon kapnak hajba: vajjon az Isten *anyag-e*, vagy az anyagot élő természetté átalakító *energia*? Az Isten *őselv* és *végczél-e*, vagy olyan mindenek fölött álló, mindenható és mindenben érvényesülő *örök hatalom*, mely minket jótékony ösztönzésnek útján folytonosan az általános igazság és hasznosság ösvényén vezet?

Ki tudna hitelesen eligazodni e sokféle föltevés között, mely mind a bennünket teremtő istenségre vonatkozik és a mi emberi eredetünkre. Hát még ezzel, a lételünk kiindulási pontjával sem vagyunk tisztában annyi ezer esztendő után?

És mégis tudásról beszélünk? A kicsi ember hiába kapaszkodik az Istenség felé: csak por marad. És porfelő az ő tudása is, melyet az első szellő szétfúj, mielőtt sziklává tömörülne.

... Én magam is belemélyeszttem fejemet a fűbe, hogy aludjam és alvásközben feledjek. Feledjek mindent: azt a keveset is, a mit »tudok«, — sőt azt is, hogy ember vagyok.

mondhatom, hogy soha sem láttam még embert oly átszellemült állapotban. Szemei tűzkarikákban látszottak forogni a fényes déli napsugarban is.

Szája félig nyitva volt, balkeze, mely jobb térdemen nyugodott, oly erősen szorította meg azt, hogy majd elkiáltottam magamat fájdalommban. A jelenet csak addig tartott, míg az előkészületeket tette lázas sietséggel.

— No, — gondoltam magamban — szép kis fűrj-vadászatra jöttem én a csendbiztos úrral.

— Még kilőhet az a betyár onnan a szobából... aztán véletlenül én... Ej, bátorság diákember, legalább ezt is megérted! — biztattam magamat. Ezalatt kocsink egy helyben épen derékszőget fordulva örült vágatással rohant be az országútról balra fekvő szűk dűlő útra. Egyenesen neki a dombon álló magános kunyhónak, melynek félig nyitott ajtaja most hirtelen becsapódott.

— Benn vannak a házban Miska. Készen legyünk — mondta a csendbiztos — és ha kiugrik az ajtón — lödd le!

Az ajtón azonban nem jött ki senki. A vágatató lovak pillanat alatt megállottak. Miska, az egyik csendlegény, meg a biztos villámgyorsan lenn termettek a kocsi körül, kezökben főlhúzott fegyverekkel, míg Péro, a kocsis, aki szintén csendlegény volt, kezembe nyomta a két bámulatos nyugodtsággal álló ló gyeplőszárait.

A konstantinápolyi ebek.

Olvastam, hogy Konstantinápolyban sok a kutya. Azt is olvastam, hogy török városrészekben van a legtöbb, mert a török jó és türelmes, a keresztény ellenben kiméletlen s mikor már sok a kutya, a strichnin-borsók tömeges irtást végeznek közöttük. A kutyák hát inkább a török városrészekben tartózkodnak és kerülnek a keresztényeket. Szerettem volna valami képben is látni ezeket a kutyákat, de sohase találtam efféle képre; maga Brehm is csak leírást ad róluk, pedig egy ujjnyi kis kép is többet mutat, mint akár egy tízrőfös leírás.

Hogy ezen a tavaszon Konstantinápolyban jártam, láttam ezeket a kutyákat és elhoztam a fényképeket is. A »Természet« olvasói bizonyára érdeklődéssel nézik meg ezeket a kutyaképeket.

Nálunk szinte elképzelhetetlen valami, hogy ezernyi ezer kutya éljen bárhol is. Megszoktuk, hogy az eb az embert árnyékként kíséri; vele egy telken lakik és bizonyos szolgálatot tesz azért, a miért az ember eltartja.

De hát hol lakik ott a török fővárosban az a sok kutya? ki ad nekik enni? hol szaporodnak? hogyan viselik magukat a millió ember között, ha egyik se gazdájuk? s hogy nem rettegnek ezek az emberek, hogy egy kutya megvész s a következő napon ki kell szaladnia az egész városnak a falak közül!

Mindennek magyarázatát megtaláltam ott a helyszínen.

Hát először is nem igaz, hogy ezek az ebek csak a török utcákon tanyáznak. A Péra és Galata városrészekben van a legtöbb, pedig ezek keresztény városrészek. Görögök, örmények és más európaiak lakják. Röstelkedéssel írom le, hogy miért van itt a legtöbb kutya. Hát csak azért, mert itt van a legnagyobb rondaság.

Aki látta ezelőtt 20–30 esztendővel a pesti háromdob-utczát és ennek szomszédos utcáit, az csak még egy-egy kupacz szemetet képzeljen minden ház elé és

— Vigyázzon az ifiúr a lovakra, én az ablakhoz állok, — mondá és honnan, honnan nem, ő is előhúzott egy fényes, rövid csöví duplapuskát, engem meg ott hagyott a kunyhó előtti kis térségen az üres kocsival.

Miska egyenesen berugta az ajtót s egy ugrással beugrott a szoba közepébe, míg a csendbiztos az ajtó mellett álló szegényes deszkaágyról rántotta le a pokrócz-takarót, a mely alatt összekuporodva feküdt a régkeresett betyár felesége — a veszedelmes és egykor szépségéről is híres Máriy Zorka.

— Hol az urad boszorkány? — rivalt rá a biztos, miután senkit sem látott a szobában.

— Mit tudom én — válaszolt az asszony röviden. — Fázok, beteg vagyok, lel a hideg...

— Nem azt kérde, — hanem, hogy hol az urad?... Pézics Gyóka!

— Gyóka?... Talán Szerbiában... Hisz ti tudjátok.

— Hazudsz!... láttam az előbb bejönni. Itt kell lenni. Szólj igazat, mert összetörlek.

— Ha összetörsz, nem leszek. Mondom, nincs itt az uram... beteg vagyok. Fázom... hideg lel.

— Ördög szele hordjon el, te vén sibilla...

— Ahá!... gyere csak le Gyóka, — rikkantott most Miska hadnagy és egyik kezével a mestergerendáról lefityegő fehères rongydarabot kezdte elhuzogatni.

piros sipkát képzeljen az emberek fejére, hű képben látja Péra és Galata utcáit.

épen a márványderekű terrasza alá. Egy perc nem telik belé, ott van 5—6—10 többnyire rókaszerű s birka-

Konstantinápolyi ebek. Gárdonyi Géza eredeti fényképe.

A szemetet este veti ki minden ház lakója az utcára, a kocsit szélre, de néhol a fal mellé vagy

nagyságú kutya és felzabál mindent, ami rothadékony. Egy a munkájuk a légygel, a csótánnyal, a természet

Mint a halálosan megsebzett vadmacska, felhúzott orrczimpákkal, karmait görcsösen előre tartva, ugrott ki most ágyából a betyár felesége, az álbeteg fúria. A gondolatnál is gyorsabban vetette magát a közelben álló biztosra és karmaival két szemének esve, kikaparással fenyegette azokat.

Egy tompa csattanás hangzott e pillanatban s az emberi formájából kikelt asszony megtántorodva, éktelen káromlások között rogyott le egy rakás öcska kenderkőczra. kezeivel folyton hadonázva és testvéröcsce nevét kiáltozva, aki nem messze ide egy nádfődeles, rogyott tanyában lakott.

Ezalatt az óriási erejű Misó hadnagy szépen lehúzta a betyárt a mestergerendáról.

Sok helyen nagyobb tanyákban is láttam már mestergerendát, de ilyen erőset, ilyen vastagságút még sehol.

Csak az előre számító, legravasabb betyárész gondolhatta ki ilyet. A legvastagabb törzsű fenyők közül való volt ez, felső lapja teknőszertűleg kivájva, úgy, hogy egy természetes ember végig feküdhett benne, annélkül, hogy valaki észre is vehetné.

Ezelőtt tíz évvel építette a Mártty gyerek, a Zorka öcsce, aki a legveszedelmesebb lókötők egyike, meg a Pézics Gyóka édes apja, az öreg Lázó, kit úgy löttek agyon a pusztázók harmadéve répaszedéskor az adai réten.

Mikor a betyár kezén-lában erősen megvasalva, mint egy zsák, bedobott a kocsiderékba, St... cs, a csendbiztos, elé-

gűlten nézett legényeire. Azután hozzám fordult, rám nézett és jóízűen felkaczagott.

— Ugy-e nagy fürjet fogtunk ma kedves öcsém? Ez fog ám csak szépen pitypalattyolni — az akasztófán.

Kezemben még mindig remegett a gyeplő és félénken kérdezősködtem a betyár felesége után.

— Az a boszorkány aligha be nem adja a kulcsot, — veté oda Misó, — mert a biztos úr az öklével ugyancsak ráijesztett, de úgy kellett neki, mert bizonyosan összecsdítette volna a nemes rokonságot, akkor aztán nagy bajjal vittük volna el Gyókat.

Azután újra vágatott a két szénfekete táltos, még talán jobban, mint jövetkor. Most már nem a kukoriczablák álltak tótágast a levegőben, se nem a háromgémű kút látszott olyan furcsának a távolból, hanem az előttünk levő falu tornyai járták a tüzes táncot, meg a házak himbálóztak ott a Tisza partján, előre-hátra, olyan furcsán. — A vízimalom garatja meg úgy szólott, mintha a Pézics Gyóka kezein levő bilincs karikája verte volna a kocsink kerekeinek küllőjét.

Szét is néztünk a kocsit két oldalán, hátha ez? — Nem az volt.

A fogoly betyár mozdulatlanul feküdt a kocsiban, arczczal lefelé fordítva, nehogy, mint Péro mondta, valamelyikünket megharaphassa. S míg ki nem értünk a síma járásra, a biztos, meg

takarító állataival. Reggelire már csak a por, a szalma, a papiros, rongy és csont marad a szétdúlt szemétkupaczból. Akkor az ebek munkáját a rongyszedők folytatják. Ime az ebek tápláléka.

De van még más is.

Konstantinápoly girbe-görbe, hegyes-völgyes város. Körülbelül olyan hegyekre épült, mint Buda vára. Azt hiszem, a nők életmódja meg az utcák fárasztó mivolta az oka, hogy olyan piacok, mint az európai városokban, nincsenek. A piac maga megy a házakhoz. Korán reggel megkezdődik az ordítózás, a férfikofák ordítóása. A vizet, tejet, húst, gyümölcsöt, zöldséget az árusok százai hordozzák fel s alá az utcákon s ki bömbölve, ki üvöltve, ki harsogva kiáltja a maga áruját. A háziasszony vagy a cselédje csak kinyitja a kaput s int annak, akitől venni akar.

A halárus ott a kapu előtt a kövezetre teszi a maga nagy fatálát és az éles bárdal ott vág a halból, a mennyit vesznek tőle. A mészáros egy öreg gebének a két oldalán hordozza a maga megnyúzott birkáit. Persze deszka van a birkák alatt s félig be is vannak fehér ronggyal takarva. Ott méri a húst a kapu előtt.

A vándorló piac hulladékaiból jut az ebeknek a nap első felében az élelem. Ott eszi a kutya a véres csontot, a halszárnnyat, a bőrnnyuzadékot, tejfelloccsadékot, túrómorzsalékot, ahol esik neki. S melyik miccsoda falathoz áll legközelebb, megeheti békén: nem rángatják ki egymás szájából, mint a mi kutyáink.

Dél felé megszűnik ennek a piacnak a forgalma, csak a vízárusok, gyümölcsösök és salátások maradnak munkában. Ilyenkor már a kutyák elfeksznek.

De hova fekszenek abban a hasonlíthatatlan nagy ember-nyüzsgésben, amely Péra és Galata utcáit egész nap elfoglalja? Hát biz ők lefekszenek a kövezetre: ki a kocsiútra, ki a gyalogjáróra. S ott alszanak a járó-kelő ezernyi láb alatt, oly mélyen és oly jóízűen, hogy talán a pisztolylövésre se nyitnák fel a szemüket. Az emberek vagy elkerülik, vagy átlépik őket. Kinek is jutna eszébe, hogy egyet rúgjon rajtok, mikor tíz lépéssel odább megint

egy kutyát talál és hát nem is nagy fáradságba kerül egyet-egyet oldalt lépni, kivált ha az ember olyan csendes lelkű mint a keletiek. Csak ha véletlenül két-három kutya is összefekszik a gyalogjáró közepén, akkor ugrik ki a boltból valami legény vagy inas és rájuk csap. Persze ilyenkor keserves üvöltéssel ugranak odább a szegény állatok.

És ez a keserves üvöltés megszokott hang ottan. A kocsik mindennap megnyomorítanak egy pár kutyát, amelyik nem volt elég gyors a lovak lába elől felugrani, a lóvonatok kereke alá is kerül közülök néha. A tömerek sánta kutya mind ilyen baleset emlékét hordozza.

Minden utcának megvannak a maga kutyái. Az utca rövidege vagy hosszúsága határozza meg, hogy mennyi. Ezek az ebek aztán, — noha egy faj az egész város kutyája, — féltékenyek a maguk utcájára. Ha egy más utcából vagy városrészből való kutya lopakodik oda, seregesen rohannak rá s irgalmatlanul összemarják. És hát ez éjjel-nappal gyakran megtörténik, mert ezek az ebek örökké éheznek.

Idegen ember csaknem minden órában felriad az első éjszakán az ebek lármájára s nappal is bámulva nézi, hogyan esik egymásnak tíz-husz kutya s hogyan tépi egymást oly éktelen üvöltés és sikítás között, hogy az ember azt hiszi, megsiketül.

Az ember iránt jámbor és alázatos mindenik. Bármelyiknek pattint vagy szól az ember, örömmel néz reá és csóválja a farkát. Bármelyiket megsimogathatjuk, mintha a magunk kutyája volna s ha hívjuk, szívesen követ mindaddig bennünket, míg azt látja, hogy iránta érdeklődünk.

És akármelyiket azonnal házi kutyánkká lehetne marasztalnunk, ha volna Konstantinápolyban udvaros ház, de hát itt ha van is udvar, néhol rendszeren a ház telepén van, ahol a kutyák tartása fölösleges.

Itt-ott a mellékutczákban lát az ember egy-egy kutya-családot is. A kutya ott kölykezik meg, ahol a válságos pillanat eléri. Legfeljebb annyit tesz meg, hogy a fal mellé, vagy a kapu-sarokba húzódik. Minden házban

a Miska hadnagy nem tették le a fölhúzott tegyverekeket. — Hja, hiába, elővigyázónak kell lenni! Nem tudni, mely oldalról jöhet támadás a kukoriczák közül, még fényes nappal is. Nagyon sok rokonsága van ennek az akasztófavirágnak.

Én megsajnálтам szegény Pézics Gyókat. Nagyon szenvedhetett ott a kocsí fenekén. De nagy bünt kellett elkövetnie, mert nemsokára halálra ítélte őt a törvényszék.

Sok év múltán, a Ráday-korszak delén, a szegedi vár udvarán egy fiatal ember haladt naponta ugyanazon órában keresztül. Nem nézett sem jobbra, sem balra, mint aki nagyon jól tudja, hol és merre jár.

A körülötte sétálgató néma álarczos csoportok egyes szomorú alakjai tisztességgel emelték meg fővegeiket előtte. — Egy magas, szikár, vézna rab pedig tüntetőleg fordult meg, mintha szóba akart volna állani a sietve haladó férfival.

— Előre! Nem megállni! — kiált az őket őrző katona és tegyverét fenyegetően megemelve, mérges tekintetet vetett a magas, szikár rab felé. Amaz szomorúan lépett ismét a sorba, sötét rabvászonból készült álarczczal fűdött feje lassan ismét azon épület felé fordult, melyben az a fiatal férfiú tűnt el e pillanatban.

— Ma sem vett észre, talán holnap, — mormogott magá-

ban s egy elfojtott nehéz sóhaj szakadt fel kebléből, mire száraz, nehéz köhögés rázta meg lesóványodott alakját.

Minő szörnyű végzet. A Bácska egykor híres csendbiztos, a betyárfogó vasember, ki százszor is szemébe kaczagott a veszélynek, a halálnak, — sorvadt a szegedi vár dohos odujában.

Az egykor híres és rettegett csendbiztos miért került ide? Azt az a fiatal vizsgálóbíró tudta volna legjobban elmondani, ki az imént fordult be az emeletes épületbe. Annak is kellemetlen érzés támadt a lelkében, hogy egykori vadásztársát, jó ismerősét, St... cs Sándort e helyen kell viszontlátnia...

Rossz útra tévedt, valami rablógylkosságba keverődött, mint sok más, csak hogy a csendbiztos úr bűne kitűdött, mint sok másé — nem. A szegedi vár ura kérlelhetlenül üldözte a bűnöst, annál is inkább, ha az a közcsend őrzésével megbízott egyén volt.

Szegény St... cs, vajjon eszedbe jut-e még a »perlagi« kunyhó, meg Pézics Gyóka, a nagy fürj, ki ott pitypalattyolt a kocsiderékban...

Sajátságos építők.

akad egy jólelkű ember, aki kivét ilyenkor egy gyékénydarabot vagy szőnyegrongyot s a kutya azonnal elfoglalja a kölykeivel. Stambul egy máskülönbén forgalmas utcáján azt is láttam, hogy a kutya fészke fölé bádogot tett valami jószívű török. A kutya ugyanis két olyan kő közé vonta meg magát, a melyik valaha egy kőpad kartámasza volt s a bádog az ebcsaládnak alkalmas fészketetője lett.

A kicsinyek olyan vörösek és bundások, mint a medvebocs. Kedves tekintetű, jámbor állatkák. Egy ilyen kutya-fészeknél Székács Gyula, az én Konstantinápolyban lakó barátom lehajolt és ölbe vett egy kutyakölyket. Én ijedten néztem a kutya-anya. Azt hittem, hogy megrohanja érte. Még csak nem is morgott. Ahelyett, hogy féltékeny lett volna a kicsinyére, örömmel és boldog nézéssel állt előttünk és a farkát vidáman csóválta, mintha azt mondta volna:

— No, úgy-e szép az én kicsinyem? Beillenék akármelyik szalonba úri kutyának!

Értelmes állatok ezek. Tudják, hogy az ember jótévőjük.

Mihelyt a kicsinyek lábra tudnak állani, már ott lehet őket látni a fészkekhez legközelebb eső szemétdombon. Ott kaparásznak, turkálnak egész nap.

Természetes, hogy a legnagyobb kutyacsoportok az olyan boltok közelében láthatók, ahol valami élelmiszert árulnak. Mert hát vannak azért ilyen boltok is. Pékek, birkaszirt áruló török hentesek, laczikonyhák és egynehány mészáros. Az ilyen boltokból minden órában repül az utcára valami jó falat. A kertes korcsmáknak rendszeren megvan a maguk állandó kutyavendége is. Ilyen kutyát láttam a stambuli vasuti állomás kertjében. Ennek a kutyának az egyik első lába csuklóban csonka volt. Egyik asztaltól a másikhoz járt és az ő csonka lábát ép úgy tartotta, mint a koldusok.

Ez volt az egyetlen kövér kutya, amelyet Konstantinápolyban találtam.

Ami a megvesztést illeti, azt mondják, hogy soha nem történt még, hogy valamelyik megvesztett volna. És ezt a kutyák szabad életének tulajdonítják. (Szabad mozgás és szabad szerelem.)

Vannak a török fővárosban európai kutyák is. Az odaköltöző európaiak visznek néha magukkal egy-egy kedves pincsit, szettert, vagy bulldogot. No ezek ugyan idegenben érzik ott magukat. Ha a gazdájuk zsinóron vezeti is őket, a benszülött kutyák dühös morgása és keserves vonítása kíséri őket mindenfelé s ha megmaguk bátorzkodnak ki az utcára, hát ebből a kutyából se lesz ám soha nemesi oklevél!

Hallottam, hogy valamelyik szultán összeszedette egyszer valamennyit s átvitette egy kis lakatlan szigetre.

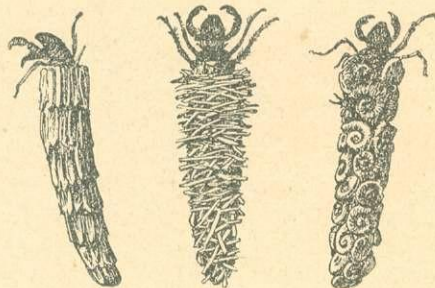
A kutyák éjjel-nappal ott sokadoztak és vonítottak a parton a főváros felé s egymást falták fel éhségükben.

A hajósok a szívreható inséget elmondták a fővárosban s a kísérletnek az lett a vége, hogy a megmaradt kutyákat megint hajóra szedték és visszahozták Konstantinápolyba.

Gárdonyi Géza.

Ha a lassan folyó vagy állóvizek fenekén nyüzsgő életnek némi figyelmet szentelünk, minden bizonnyal sok egyéb érdekes állat között néhány centiméter hosszú, hengeres csövecskékre fogunk akadni, melyek a legkülönbözőbb anyagokból készültek s majd üresek, majd pedig egy három pár lábbal s féregalakú testtel bíró álcától tova cipeltetnek. Az építő anyag, melyből ezen álczatok készültek, mint említettük, nagyon változó, így állhat ez vízinövények szárrészeleiből, melyek majd harántirányban, majd hosszirányban, majd pedig spirálisan vannak egymáshoz illesztve. De elég gyakran készültek eme csövecskék apró csigaházakból, homokszemcsékből, apró kavicsokból, összerágott levelek vagy egyéb növényi részekből. Mindezen eltérő házikók lakói nem mások, miut a *reczésszárnyúak* rendjébe tartozó *tegezerek* vagy *gizgaz lakók* (Phryganidae) rovarok álcái. A kifejlett rovar csápjai hosszú serteneműek; két pár szárnyal bírnak, melyek közül a mellsők keskenyebbek, szürkés vagy barnás színűek avagy tarkák s gyakran hasonló pikkelyekkel fedettek, mint a lepkéké. Hátsó szárnyai jóval nagyobbak, többnyire átlátszók s legyezőszerűen összehajthatók. Nyugalomban a mellső szárnyak házfedel alakban takarják a testet s a hátsó szárnyakat. Szájrészeik gyengék, elcsenevészedettek.

Tegezes szítakötő-lárvák házaikkal.

Májusban, júniusban ezek a rovarok vizek közelében elég gyakoriak, ahol nappal rendszeren köveken, száraz növényeken, fatörzseken, kerítéseken ülnek.

Ilyenkor ugyancsak oda kell néznünk, ha látni akarjuk őket, mert színük szakasztott olyan, mint azon tárgy, melyre rászállnak. Felzavarva igen gyors repüléssel menekülnek, bár rendszeren nem repülnek messzire, hanem csakhamar megint odalapulnak valami tárgyra. Éjjel ellenben igen élénken repülnek s ilyenkor a lámpatény sokat közülök oda csalogat. Petéiket vizek közelében, csomókba rakják kövekre vagy növényekre. A kibúvó álcák a vizekbe vándorolnak, ahol az említett anyagokból csőalakú tokot készítenek. Az építő anyag összeragasztására egy az alsó ajkon nyíló fonó-mirigy váladéka szolgál. Természetes, hogy az álcza testének növekedésével házikóját is nagyobbítja. Testének végén van 2 apró, kampószerű nyujtványa, melynek segítségével magával hordja házáat. Így folytatja életét a vizek fenekén, olykor az iszapban, többnyire növényi anyagokból táplálkozva.

Ha elérte teljes nagyságát, ugyanezen tokban bábbá változik, a melyből aztán a tökéletesen kifejlett állat bújik ki.

Kohaut.

Zoológusok kirándulása.

A fővárosban élő magyar zoológusok temperamentumosabb tagjai — azok t. i., kik a szobatudomány dohos szféráin túl, kint az Isten szabad ege alatt, a napsugaras, örökszép és mindig igaz természet ölében is szokták kutatni a tökéletesebb tudás üde forrásait, — gyakran fel-felkerekedve mennek ki erre, ki arra, mint a szorgalmas, a lelkiismeretes méh, ahogy a virág csábító illatát követi. A mi a méhnek az illat, az nekik a tudomány szeretete — s a méz pedig: az a hangyaszorgalommal gyűjtögetett »anyag«-halmaz, melylyel a tudományt s a nemzeti művelődés nagy érdekeit szolgálni a hivatottak legszentebb kötelességéhez tartozik.

Működésük csendes és szerény, mert a jutalom pálmáját inkább csak saját lelkiismeretük édes megnyugvásában keresik s találják föl a jól végzett munka után — s ez lelki boldogságuk alapja is egyszersmind, a mi kincscsel ér fel. Csak kevesen vannak az élelmesebb »kiválasztottak« közül, kik a tudás malasztját csengő elismerésre is felváltani képesek, bár nem mindig méltányosan...

Ezeknek a hangyaszorgalmú, örökké fáradthatatlan férfiaknak — kik méltán a tudomány apostolainak nevezhetők — köszönheti a hazai zoológiai tudomány, hogy ez a mi édes kis földünk épen nem az a tökéletlen, terra inkognita földdarab, többé a tudomány számára, mint volt még csak a nemrég múltban is. Az alapok immár jórészt halomra hordva s az életerős gyökerekből egyre-másra keletkeznek az értékes hajtások suhánkjai s tudományunk hovatovább mind díszesebb virágainak illata már messze elhat...

És a nemes irányú munkálkodás egyre forrong, egyre tart!

Egyre több apostol járja a virágos rónát, a nádas vizek partjait, — hegyeinket, völgyeinket, gyűjtögetve, hordogatva méhserény igyekezettel rakásra a természet gazdag tárházából mindazt, a mi a tudományra csak értékes lehet — és immár a szép magyar földnek alig van zugocskája, mely kikutatva ne lenne, hová a tudomány szorgalmas apostolainak éles szeme be ne hatolt volna s ki ne bányászt volna belőlük az értékes kincseket. Pedig azok az apostolok nem is olyan számosak s nemes munkálkodásukban is jórészt saját szerény anyagi erejükre utalja őket minden égi és földi hatalom — az üres tarisznya megtöltésével (?) együtt, ha csak egyikre-másikra (a »választottak« közül) valami bolygófény aránya nem ragyog... De azért nincs ernyedés, foly tovább az édes munka, sokszor a küzdelem a szent célokért. Az apostolok egyre magasabban lengetik zászlóikat és egyre többen vannak, kik megértik a lobogóra írt felséges jelmondat magasatos intenczióját, mely a szellem diadalát hirdeti a sötétség felett... És e zászlók a mily szentek nekünk, ép oly büszke önérzettel tekinthet is fel rájuk szemünk, mint a kincset érő

bogláros kolcsagra egykoron, mikor még a selymes tollcsoport büszke lengése egy világnak hirdeté a magyar név dicsőségét.

Igen, a magyar zoológia ma már az életerős tölgy fejlődése útján halad: a nemes ideál a szellemfenség erejében megvalósulni készül immár!

— — —

Hazánknak állattani tekintetben tűzetesebben átkutatott vidékei között alig akad még egy másik olyan kifürkészett terület, mint fővárosunk környéke. Évek óta képezi a fürkésződő tudósok figyelme tárgyát úgyszólván minden bokra-zugja és ennek daczára még mindig akad olyan rejtett kincs, mely a tudomány szempontjából becszel bír a kutató tudós szemében; a mi állatfaunánk rendkívüli gazdaságának kétségtelen bizonyosságául szolgál. Különösen entomológiai, kiváltképen pedig lepkészeti szempontból bírnak érdekekkel a főváros környékének állattani tekintetben oly érdekes hegyes-völgyes és homokos területei, a melyeken nem egy

ritkaságnak, sőt különlegességnek is van a termő helye. Így például a regényes budai hegyesség napsütötte oldalain él a remek szép magyar gyíkcocskák: az *Ablepharus pannonicus*. — Azután különlegessége még a főváros homokos termőhelyeinek (Rákos) a *Trochosa infernalis*-nak nevezett, földben lakó óriási pók, melyet Herman Ottó fedezett fel valamikor, — továbbá a kígyók közül — ugyancsak a Rákoson — a *Vipera rakosensis*, illetve *Ursinii*, melyet Méhely Lajos jeles herpetológusunk mutatott ki először hazánkból (most is egy faunánkra nézve szintén új gyíkfajt készül publikálni). Van még azután egy másik különleges kígyófaja is Budának: a *Zamenis gemonensis*; továbbá a *Purpuricenus budensis*-nek nevezett szép piros cizinbogár-faj érdekesebbi még a többek közt a szép vidék tarka bogárfaunáját stb. stb.

Általában a budaival lánczolatosan összefüggő közelebbi és távolabbi hegyvidékek is igen dús és változatos állatéletet rejtene magukban. Ilyenek például a regényes Visegrád és az ezzel szomszédos pilisi hegyek vad-

regényes és történelmileg is nevezetes tájai, hol *Szépligeti Győző* a gubacs-darazsakra s általában hazánk darazs-faunájára vonatkozó becses adatait összeszerezte volt. De nem csak entomológiai tekintetben, de általában is az állattanra nézve sok érdekességgel bírnak e tájak s még koránt sincsenek kibúvárolva a kimerítő részletesség határáig; ép azért állandó érdeklődéssel fordul feléjük a szakbúvárok figyelme. Ez a körülmény volt a rúgója annak a gazdag tudományos eredménnyel végződött állattani kirándulásnak is, melyet a budapesti zoológusok egyrésze most pünkösdkor rendezett volt a pilis-maróthi hegyek közé, melyen úgyszólván minden zoológiai szaknak megvolt a maga hivatott képviselője, kik két remek vöröfényes napon keresztül fáradhatatlan igyekezettel jártak össze hegyet-völgyet, az állatkincsek kikutatása és összegyűjtése végett. Hegyi patak, erdei rétek, tisztások s a hegység kopár helyei stb. mind-mind a lehe-

tőségig átfürkészték. Az ősrégi »hamvas« hegy szürke orma bizonyára bámulva tekintett alá a fehér bogárhálók kaszába haladó, szigonyos, zöldskatulás, egész gombostügyarat magukkal cipelő komoly férfiak serény csapatára, kik a nap-sugaras remek tájak idealizmusát egyesítve lelkük ideáljával, mely Géníuszszá nőtt, — gyűjtögették félénk kímélettel becses kincseiket, melyek mindegyike egy-egy fényes mozaikját képezi annak az immár palotává nőtt ragyogó épületnek, melynek magyar tudományosság a neve.

Ahol régen-régen csatakiáltás, fényes aczélok csattogása verte fel az erdők csendjét, — most a kultura csendes, szerény lovagjai emelik azt a fényes szövétneket, melynek tisztító tüzeben felolvad minden régi salak, a mely csak a szívekhez s szellemhez tapadt hajdanán. Az öreg »hamvas« szürke ormán egy szebb jövő pirkadása ragyog immár, melyben lassan-lassan feloldódnak az érdes múlt ködös emlékei, minden vad romantikája.

Természetesen a kutatások és gyűjtések a tudományágak természete és sajátjaihoz képest bizonyos rendszerességgel

lettek végrehajtva kultiválóik által s ennél fogva haladt mindenki a maga útján. Például a hegységet ezerféle változatos tekervényekben összekigyózó hegyipatakok s partjait Méhely Lajos vette szemle alá a békák és csúszó-mászók miatt, nem egyszer erősen nekigyűrűközve gázolván a kis hegyitőcsák sáros vizeit is, míg kedves neje, egy friss, fáradthatatlan menyecske, feszült érdeklődéssel tartá szemmel a csúszó-mászók híres rémének minden mozdulatát. — Másfelől dr. Kertész Kálmán, a legyek tudós ismerője, verőfénybe mélyedt tekintettel fürkészdött csillámos kedvenczei után, — majd a vizet kutató méléző tekintete, melyben azonban ezuttal néhány úszkáló szalmaszálnál egyéb felfedezhető nem vala... Wachsman Ferencz, a zoológusok kedves »Feri bácsi«-ja, a kupaczkokon végezett érdekes piszkálódási tanulmányokat — a hatlábú turkáló spécziések kutatása céljából, — míg Csiki Ernő, a Zichy-expedíció volt szorgalmas és fürge zoológusa, a különféle sáskák és szöcskék temperamentumos nemzetségének szentelte élénkebb mozdulatait, néha-néha nagyokat ugorván, ha a körülmények kényszerítő hatalmában a nemzeti virtus iránt érzett ösztönzetet, mivelhogy a sáskákat fogni nem kis feladat. — Szépligeti Győzőnek se csekélyebb feladat jutott becézgetett darazsaival szemben, minthogy azok meg túlságosan csipékeny természetükről ismereteseek. Csak Vadászfy Jenő, a ki mellékesen kir. közalapítványi erdőmester is s ezuttal a tudós kirándulócsoport legkedvesebb házigazdája egyszersmind, — bánt könnyedén az ő erdőrontó hatlábú ellenségeivel, ájulásra készítő üvegcséibe kvártélyozván el őket a biztos vadász megszokott nyugalomával. Azonképen Ehmann tanár úr is nagy buzgósággal arretálta a mászkálóknak útjába került fürge és kevésbé fürge

világát; — míg Mallász, a társaság legfiatalabb s legkedélyesebb tagja: feneketlen zacskókba gyűjtögeté a vízi fauna különféle kincseit — a kecskebékától kezdve föl a tengeri herkenyűig s azonkívül is még egyéb ritkaságokat. Csak egyedül Lakatos Károly járt a tollasok után s az erdei patak szegényes haléletét figyelte, — majd pedig Hinfnér György kir. közalapítványi erdészjelölt szíves kalauzolása mellett a szárnyasragadozók fészkeinek kutatása végett tekintett körül.

Természetesen, a szigorúan tudományos jellegű ugyan, de azért nem kevésbé kedélyes kiránduláshoz az érdekes és kedves mozzanatok s epizódoknak egész sora fűződött, melyek bizonyára felejthetetlenek maradnak az exkurzió lelkes tagjai előtt. A turista-kunyhóban való szieszta, a gyönyörködtető látványok sokfélesége s a különös, valószínűleg stájerországból idetévedt strimpflis, pinguintollakkal kiczifrázott kalapú és hátukon rém nagy zsákokat cipelő alakok s egyéb ritkaságok, — de mindenekfelett a szíves házigazda igaz magyaros vendéglátása, mind oly mozzanatok, melyekkel amíg egyrészt bámulva — illetve örömmel foglalkozik az emlékezet, — másrészt a hála és elismerés

igazérzelmével adózva gondol vissza azokra.

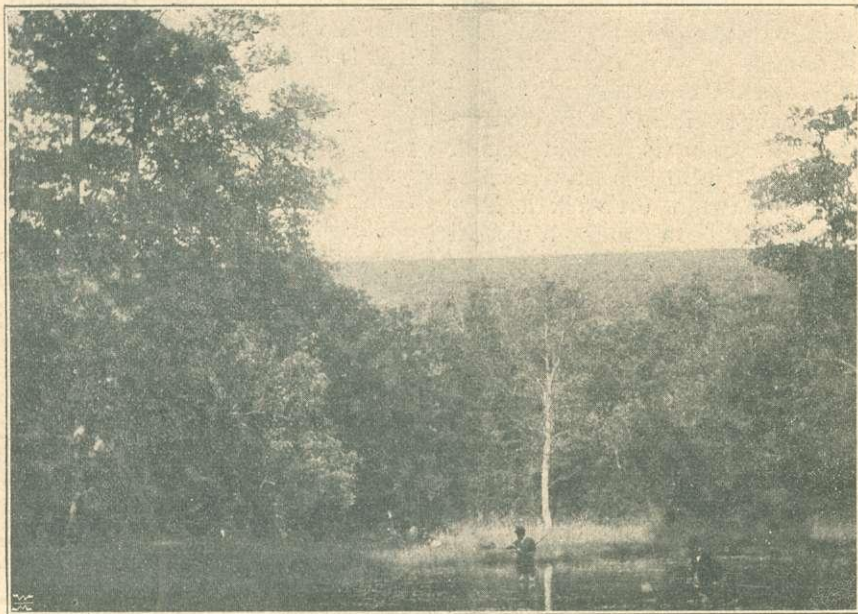
Estefelé kirendelt fogatok repítették vissza a pilis-maróthi főhadiszállásra a kissé ki-merült ugyan, de annál kedélyesebb hangulatban lévő kirándulók lelkes csapatát — a fehér abroszhoz egyenesen, hol a kedves nap méltó befejezését nyerte volt.

Másnap még egy rövid szétekintésre rándult ki a társaság a hegység remek rétteire; majd pedig mikor felrepült a nap tűzkereke a kékséges menybolt kupolájára, hévségével eltikkasztva minden élő lelket még a zöld lombok hűvösében is, — a bájos »Wlassics-

völgy« egy kedves zugába gyűltek össze az utolsó találkára: búcsuzóra a szép hegyektől, a kedves házigazdától, — résztveendő Vadászfy erdőmester által a zoológusok tiszteletére rendezett búcsuebédén, mely a vidék intelligenciájának részvételével igen víg hangulatban a késő délutánba nyúlt bele és csak a távozó pesti vendégek búcsuzkodásával oszlott szét az igen kedves hölgyekkel is ékesített kedélyes társaság.

Rajta lettem volna, hogy a kirándulás érdekesebb s kedélyesebb mozzanatait a turista ábrázoló segédtársa: a fotografaó masina révén örökíthessem meg kedves emlék gyanánt, — de sajna, az imposztor szerszám tőle nem függő körülmények miatt a Galilei elméletnek hódolni kényszerülván, a legnagyobb sajnálatomra csupán csak fejeket, lábakat azonban szállítani nem sziveskedett; — így hát csak egy kicsi tájkép a szép hegyekből egy kis távol, melyben Méhely és Csiki épen békagyűjtéssel vannak elfoglalva, — és a legszebb Dianának képe az, a melylyel e lapok olvasóinak kedveskedni ezuttal szerencsés lehetek.

Simonyi.

VADÁSZAT.

adászati törvényeink értelmében e hó 1-től kezdve a szarvas és dambika ismét a vadászható vadak sorába kerül ugyan, mindamellett az okszerűbb intenciójú vadászelvekhez képest az idényszerű sportvadak sorába alig vonhatók. Az agancsos vad koronája ugyanis még nagyobb részben molyhos (noha némely vidékeken a szarvas nagyon korán letisztít), — és a dāmlapát is fejletlen még, — miért is a csupán hús és bőrért való vadászat legfeljebb csak a kevésbé válogatós pecsenye-

vadászokat lelkesítheti, noha — elismerem, — tekintettel a számbeli helyes arány és az üzekedés kalamitásainak tekintetéből: a fiatal »sneiderok«-nak lelövését már most megkezdji, mert legyen bár kevesebb szarvas, de ami van, az aztán legyen olyan, amely a legfokozottabb vadászigényeket is kielégíteni képes. Különben a fiatal bikák megritkítása már csak a fajszaporulat biztosítása érdekében is szükségesnek látszik, nehogy az öregebb, jobb és tenyészképesebb basák előtt már idejekorán elverjék a harmatot, s azok aztán csak jobbára már a nemi élet iránt elhidegült, bágyadt ösztönű háremet legyenek kénytelenek hajlamaikban részesíteni. — Hanem amennyire kímélendők még erdeink felsőes koronásai, ép annyira aktuális vált ma már az őzbak, erdeink eme legkedvesebb vadjának vadászata s igazán most, a hívás megnyíltának időszakában van a legkedvezőbb alkalom a legpompásabb trófeák megszerzésére, mert tudvalevőleg nemcsak a gyöngé snájderek, de az igazi fejedelmi dísz hordó, cső elé azonban csak ritkán kerülő kapitális bakokat is beugrásra bírhatni a jól kezelt csalsípval. Aktuális vad még a sörtevad is, sőt ott, hol a veteményekben kárt tehet: már csak azért is abajgatni s lesből is löni kell őket, nehogy a »vadkárok« ötletéből boszúsgoknak és kellemetlenségeknek tegye ki magát a vadászat tulajdonosa. — Az apró vadak közül aratás után a fűrj, haris és vadgalamb vadászata nyújthat némi szórakozást, — lápokon, tavas vidéken pedig a vízivadászat e hó legdivóbb mulatsága, persze csak azt a vízivatad szabad löni, a melyik röptül. Különben a nagyobb tavakon e hó vége felé a fiatal kacsák is mind szárnyra kapnak. Durroghat tehát a fegyver s vigan zenghet a dal a vadász ajkain:

Ricze-ruca vadliba,
Jőjjetek a lakziba!

Öz vadászat csalsípval.

Az öz vad csalsípval való vadászatát részemről semmiképen sem sorozhatom ugyan azon sportok kategóriájába, melyeket magasabb vadásziaságoknál fogva »glaszékeztűs vadászatok«-nak is szoktak nevezni, amennyiben a dolog természeténél fogva e foglalatosság s a lesipuskáskodás közt úgyiszlólván csak

egy hajsza képezi az elválasztó határvonalat, — mindamellett készséggel elismerem azt, hogy különleges érdekességénél fogva alkalom adtán még a legválogatósabb Nimródra se tévesztheti el ingerlő hatását; — máskülönben pedig mégis csak par excellence orvvadász fogásnak és nem úrnak való vadászati módnak kell tartanom, mert nem csak hogy az őszinteség, tehát minden tisztességes vadász karaktervonás hiányzik belőle, de emellett még banditaerkölcsöt is rejt magában, amennyiben ezt a »vadászati módot« törbe csalásnál, tehát úgyiszlólván orgyilkosságnál egyébbnek tekinteni nem lehet.

A csalsípval való vadászat tulajdonképeni szezonja július és augusztus hónap. Mődjá kétféle. Vagy azt a hangot utánózzuk, melyet a fiatal öz nőszési vágyának kifejezésére használ; vagy azt a hangot, melyet a suta ijedtségében szokott hallatni, midőn ugyanis az üzekedő, felette felizgult bak által szorítottatik. E kettőn kívül más módot vadász nem, csak orvvadász követ. Ez utóbbi vészhang utánzását illetőleg, ez a legsikeresebb, mert amellett, hogy erőteljességénél fogva tovább hallatszik s ennél fogva több valószínűséget lehet ahhoz fűzni, hogy eljut a távolabb álló bak füléhez is, — még másrészt biztosabb eredményel is kecsegtet, ha jól van imitálva, mert nem csak vágyat, hanem féltékenységet is ébreszt a bakban.

Egyébiránt pedig a körülményekhez képest a csalsíp hangjának majdnem mindig megvan a maga hatása. Például nyáron, abban az időben, midőn az őzeknek fia van, illetőleg midőn az őzborjak világra jöttek, ezek hangjának az utánzásával különösen könnyen csalahatók lépre az őzek és kiválóan a borjas őzsuták veszik figyelembe a hangokat, azon hiedelemben, hogy borjuk veszedelemben forog — s szinte vakon rohannak az — orvvadász fegyvere elé. Ha a suta mellett ilyenkor bak tartózkodik, a legtöbbször — vadászkitétel szerint: az is »beugrik«, a sutát természetesen követvén. De egyáltalában az őzek — fiatalok és öregek egyaránt — mindig nagy érdeklődéssel viseltetnek a borjak iránt s ép azért a csalsíp hangját következetesen követik. Egyébiránt a csalsípval ellenkező hatást is lehet elérni, mint a csalogatás. Például ha borjas sutának adjuk a hívó hangokat — azt jó széllel megközelítvén, — akkor azt a helyet, hogy közeledésre bírnók, inkább elriasztva, gyors menekülésre ösztönözzük, mert a vélt veszély elől fiát biztonságba hozni iparkodik, — ellenben ha magános sutának adjuk a tévesztő hangot abban az időben szinte, midőn borja szokott lenni: a síp-szóra — ha csak nem meddő — nyomban a sűrűségbe rohan borjaihoz, azok biztonságáról meggyőződést szerzendő, mert a síp szavát egy másik, veszélyben lévő borju hangjának tulajdonítja, amennyiben az őzborjak a veszedelmet s anyjuk utáni vágyat ugyanazon sító hanggal szokták kifejezni.

Azonban mint már említettem volt, a tulajdonképeni csalsíp vadászat, tehát az, a mely kevésbé orvvadászias, — az üző nősz hangjának s ugyancsak az üző ijedtséget kifejező hangjának utánzásán alapul. Az őzsuta ugyanis, midőn elérkezett az idő a fajfentartás törvényének ösztönyszerű meghódolására, — vágyát ép úgy sítással fejezi ki, mint később magzatai az anya utáni vágy hangjait. Addig hangoztatja aztán a vágyakozásteljes sító hangok remegő szózatait, míg akad szerelemszomjas Adonisz, ki megérti azt s csatlakozni óhaj. Minthogy azonban az üző vágyának tárgyát nem ismeri még (a fiatalabb nemzedékről lévén szó), vagy legalább nincs vele tisztában: nem mindig kész már az első percben elfogadni a följánlott szerelem pálmáját, — a mi természetesen szenvedélyességre vezet a bak részéről s ebből folyólag kíméletlen követelőzésével meg-

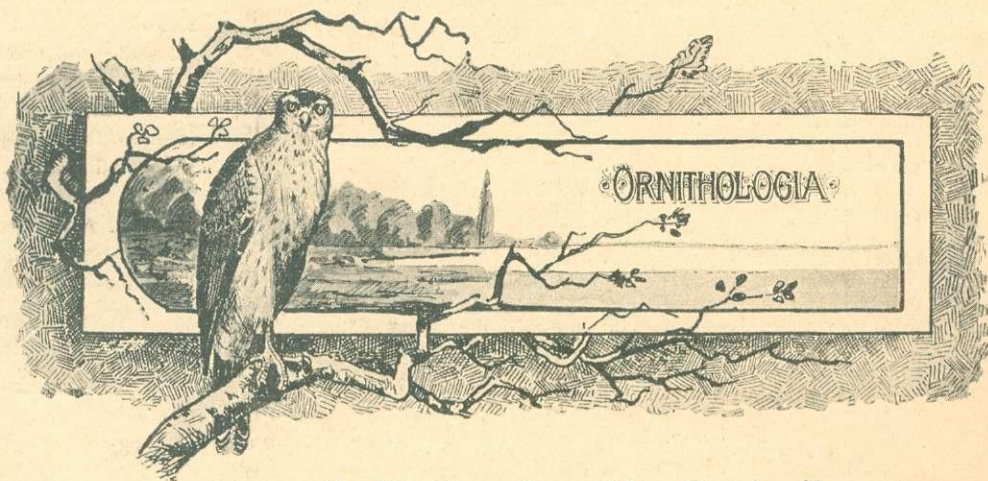
félemlíti a gyengédebb vadat s így ennek vágyódó hangja panaszos, ijedséget kifejezővé lesz — és éppen ez a hang az, a melyre az őznek sípjal való csalivadászata másodsorban helyezkedik.

A csalogató hangok utánzására ma már jól hangolt vagy hangolható sípokot kaphatunk a puskásboltokban, mindamellett egy ilyen síp kiválasztása nagy óvatosságot és szakértelmet igényel, mert a kevésbbé tökéletes hangszerral nem hogy mulatságot, de a bosszúságok egész sorát szerezzük meg magunknak. Miért is a ki ért hozzá, legjobb, ha maga készíti sípját, még pedig természetesen olyant, mely az őzsuta hangját híven utánozza. Lehet ilyen sípokot előállítani fából, nyárfakéregből vagy fémből, de egy nagyobb ólomgolyóból is, melyet hosszúra összelapítunk s melynek olyan kinézésűnek kell lennie, mint egy klárinét ama részének, melyet használatkor a zenész szájába vesz. — Az erdészek (és orvvadászok) némelyike azonban falevéllal (respektíve körtetalevéllal) is patentul képes a csalihangokat utánozni és olyan finom hangokat tudnak abból kihozni, akár csak az őzgida hangja volna. Ilyen művészetre ha nincs is szüksége a vadásznak, de minden esetre törekedni kell rá; azt pedig csakis egy minden tekintetben tökéletes hangszer révén lehet csak elérni és itt nem tudom eléggé hangsúlyozni, mennyire fontos egy jó csalisíp birtokában lenni! Hanem persze ez még egymagában véve nem elég a siker bizonyossá tételéhez, bár ha az adott körülmények közt döntő szerepre van is hivatva a vadász kezében, — szükséges még ezen kívül — amellet, hogy a sípot ügyesen, biztosan kezeljük: bizonyos szabályoknak a betartása is. Általánosságban sokkal jobban célt fogunk érni, ha higgadtan, megfontolva járunk el, mintha füttyűrűs zsidó módjára össze-vissza járkálva füttyürészünk.

Első és legfontosabb körülmény, a melyre ügyelnünk kell, mindenekfelett a szél, a mi pedig az időt illeti, a mely legalkalmasabb a csalogatásra, arra nézve a nézetek különfélék. Logikailag gondolkozva, a napnak azon szaka lesz a legalkalmasabb, a midőn az őzek élelemszerzés végett mozgásban vannak, vagyis járnak-kelnek az erdőben; tehát napkelte előtt 6–8 óráig és este addig, míg a legyet a puskán irányítani lehet fénykorong (!) nélkül is, tehát egyáltalában amíg célozni lehet. Persze, ha olyan szemmel bírna a vadász, a melylyel az esti homályon, éj sötétjén is áthatolni képes volna, sokszorosan felülmúlná azon eredményeket, a melyeket napközben egyáltalában elérni lehetséges, — ténynek vehető azonban az, hogy a dél-előtti órákban — a sokszor hallható ellenállások dacára is — legkevésbbé fog az őz beugrani a hívásra, mert ilyenkor nagyobbbrést elvonultan, az éji farsangolás fáradoimainak kipihenésére van kényszerülve az amúgy is gyengéd vad. Hanem »nincs szabály kivétel nélkül« — s ez áll a csalisíp-vadászatra nézve is. Tudjuk ugyanis, hogy az évnek július és augusztus hónapjaiban üzekekednek az őzek, — de hogy e hónapok melyik napjain, mikor? ez igen sok mindentől függ — s ehhez képest a csalisípjal való vadászat kezdete is. Mindenesetre függ első sorban az illető hely geográfiai fekvésétől és ebből kifolyólag a meteorológiai viszonyoktól. Ezek szerint tehát egyik helyen később, másik helyen korábban fognak az őzek az üzekeedéshez — s e szerint korábban vagy későbbben kezdjük a vadászatot; de a klimatikus viszonyok és meteorológiai közrehatásokhoz képest, az üzekeedés napi időpontjában is módosulás jöhet létre. kivált a zordonabb hegyi tájakon, így ennek megfelelőleg a délelőtti és délutáni órákban is már beugrik a bak. Az pedig régi tapasztalat — habár némileg a babonaság jellegét viseli is magán —

hogy a páratlan számú napokon legenergiikusabb az őzbak és leginkább hírható beugrásra. Tény az is, hogy nem minden évben egyforma lefolyású az üzekeedés. Egyik évben szenvedélyesebben nyilatkozik az meg, mint a másikban s esetleg az egész dolog egészen csendes lefolyású. Utóbbi esetben a csalisíp-vadászat kevésbbé eredményesnek szokott bizonyulni, — különben pedig az a jelenség, hogy egyik napon az őz vehemensebben, készségesebben ugrik be, mint más napokon, egyéb és többféle körülményektől is függ, a miről egyébiránt lesz még szó. A csalogató vadászat megkezdését illetőleg, mindenesetre czélszerűbb azt kissé később kezdeni meg, mert az esetleges korai sípolások által a bakokat könnyen gyanakvókká tehetnénk. Julius utolsó napjai előtt semmi esetre se uzovaljuk a dolgot, de állandó, népes vadállomány mellett legjobb, ha augusztusban fogunk hozzá a csalisíp-vadászatokhoz. L. K.

(Befejezése lapunk 24. számában).

Ornithológusok gyűlése Sarajevóban.

1899. szeptember 25–29. napján.

Derék lusztrum múlt el azóta, hogy a Magyar Ornithológiai Központ Budapesten életre kelt.

Az intézet keletkezése karöltve folyóiratával, az »Aquila«-val, melynek hatodik évfolyama éppen indulóban van, egészen természetesen magával hozta azt, hogy az osztrák bizottság, mely a madármegfigyelési állomásokat egykoron fejlesztette, föléledt és Bécs székhelylyel működését újból megkezdette s hogy a Bosznia és Hercegovina ügyeit intéző kormányzat is a madárvonulás megfigyelését szervezte.

Az összefüggő terület összessége, a melyet ily módon megfigyelő hálózatok borítanak, az északi szélesség 42° 6'-tól az 11° 10'-ig terjed, van tengerpartja, havasvidéke, alföldje minden átmenettel egyetemben; vannak tóságai, folyórendszerei, szóval mindazon feltételei, a melyektől a gazdag Ornis és életének változatossága függ.

E területegység tehát a madárvonulás megfigyelésére kiválóan alkalmas s a reáfordított fáradság bő eredménynyel kecsegtet.

A tudomány javára szolgáló igazi eredmény azonban lényegesen az egységes módszertől függ, mely az egész területre megállapítandó és szigorúan alkalmazandó.

Ennek a szilárd meggyőződésnek, mely legfőképpen az »Aquila« folyóirat madárvonulási feldolgozásaiból fakadt, közvetlen folyománya annak a szükségnek érzete volt, hogy az említett három megfigyelési hálózat a folyó évben összejöjjen, még pedig úgy az ügy érdekében, mint arra való tekintetből is, hogy majdan a III-dik nemzetközi ornithológiai kongresszus tárgyalásai számára tisztázott anyaggal szolgálhasson.

Az alólírottak tehát abban egyeztek meg, hogy megteszik a szükséges lépéseket, hogy egy összejövétel lehetővé váljék s minthogy több oldalról az a kívánság merült föl, hogy az ornithológusoknak valamely összejövetele a Balkán félsziget valamely pontján tartassék meg, lépések történtek, hogy a három megfigyelő hálózat összejövetele Bosznia és Hercegovina fővárosában, Sarajevóban legyen megtartható, még pedig azért, mert

az ottani országos muzeum a Balkánornis hiteles helyévé fejlődött s ezentúl e terület úgy aviphaenológiai, mint ornithológiai tekintetben a legkiválóbb érdekesség.

A legelőkelőbb, döntő helyen történt lépések tökéletes eredményhez vezettek, amennyiben a boszniai és hercegovinai kormányzat az 1899. szeptember 25–29. napjára tervezett gyűlés számára a legmesszebbre menő előzékenységet és segítséget felajánlotta s azt is kifejezte, hogy a gyűlést illető felvilágosításokat az országos muzeum Sarajevóban legkészségesebben megadni hajlandó, a gyűlés adminisztratív része ennél fogva Sarajevóban összpontosítható.

Ez a legnagyobb hála érdemes elhatározás lehetővé tette, hogy úgy a tudományos, valamint az egyebekre vonatkozó program megállapíttassék.

Az előbbire nézve, a mennyiben a faunasztikai és aviphaenológiai részre vonatkozik, természetesen a megfigyelő hálózat intézői vannak kötelezve.

Ez a rész lényegesen a következőket foglalja magában:

1. A Magyar Ornithológiai Központ kiállítja vonulási térképeit, táblázatait s gondoskodik az azokhoz tartozó előadásokról is.

2. Gondoskodik oly referátumról, mely a megfigyelések és a feldolgozás egységes módszerének megállapítására alapot szolgáltat.

3. A madártani megfigyelő állomások osztrák bizottsága kiállítja vonulási térképeit és gondoskodik a megfelelő előadásokról.

4. A boszniai és hercegovinai országos muzeum részéről várható:

a) A megfigyelési terület térképe s az erre vonatkozó előadás;

b) A Balkán ornisára vonatkozó referátum s az ehhez tartozó kiállítás.

Azonban elvileg az is határozatott, hogy ezeken kívül más tárgyakra vonatkozó előadások is elfogadtatnak, hogy tehát a három megfigyelő hálózat tényezőinek egyetemén kívül a külföld összes ornithológusai, továbbá különösen phaenológiával foglalkozó meteorológusai ezennel ünnepélyesen meghívassanak. A program többi része nagy vonásokban a következő:

I-ső nap, 1899. szeptember 25-én.

Dél előtt 10 óra 30 p. a vendégek fogadtatása a sarajevói pályaudvaron. Elszállásolás. Délután összejövetel a muzeumban, a működésnek a következő napokra való meghatározása; azután a város megtekintése. Este társas vacsora az »Egyesületi ház«-ban.

II-dik nap, 1899. szeptember 26-án.

Dél előtt összejövetel a muzeumban, a gyűjtemény és a Balkánállatok speciális Ornisa kiállításának megtekintése és tanulmányozása. Délután 3 órakor gyülekezés a kormányzósági palotában s kezdete az előadásoknak és a megfigyelő hálózatok referátumainak.

III-dik nap, 1899. szeptember 27-én.

Dél előtt az előadások folytatása.

Délután kirándulás Ilidžére a Boszna forrásaihoz. Vacsora.

IV-dik nap, 1899. szeptember 28-án.

Reggel 6 és 7 óra között kirándulás a Sukovác-vízeséshez s a szakállas saskeselyű fészékéhez. Ebéd.

V-ik nap, 1899. szeptember 29-én.

Dél előtt a gyűlés bezárása.

Délben a Hercegovinába kirándulók elutazása.

Délután a többi vendég elutazása

A meghívók szétküldése idejekorán történik meg.

A jelentkezések és az előadások bejelentésének határnapja

1899. augusztus 15.;

külön megjegyzendő, vajjon a jelentkező részt vesz-e a hercegovinai kirándulásban?

A bejelentések és kérdezősködések a következő cím alatt történnek:

An das bosnisch-herzegovinische Landesmuseum

in
Sarajevo,
Bosnien.

Alulírottak a tudományos részt illető minden kérdésre készségesen megadják a felvilágosítást.

Budapest, 1899. május. Nemzeti Muzeum.

Bécs, 1899. május. Udvari Muzeum, Burging 7.

Herman Ottó

Liburnau-Lorenz Lajos dr.

a Magyar Ornithológiai Központ t. az osztrák megfigyelő-hálózat bizottságának elnöke.

APRÓ KÖZLEMÉNYEK.

Vadbőség. Mint bennünket tudósítanak, a velencei tón — valószínűleg a kitűnően sikerült költés folytán — ez idén oly vadbőség mutatkozik, minő csak a legkritább években szokott lenni. Kacsa, szárcsa és búvár (vöcsök) özönével, sőt azon kedvező körülménnyel fogva, hogy az elmúlt gyenge, jeget nem hozó tél miatt a buja náderdők ki nem vágathattak, igen sok vadlúd is költött az avasán lepte tavon. Különösen buja vadállomány mutatkozik a velencei tónak a *gárdonyi* közbirtokosság tulajdonát képező részén, melynek vadászati jogát *Bóné Gyula* barátunk bírli, ki — mint értesülünk — ez évi vadászidényre is bocsájt ki bérletjegyeket s új tagokat évi 10 frt. tagsági díj lefizetése mellett elfogad. Azon társak, a kiknek jegyük július 31-én jár le, július 1-től egy évre csak 8 frtot fizetnek. A vízi vadászatok már folyó hó 10-én kezdetüket veszik. Jelentkezések stb. végett egyenesen *Bóné Gyulához* (Budapest, Krisztina-körút 111, földszint 2. ajtó) lehet fordulni.

Egy kinológiai kérdés. Ifj. *Pojlák József* úr Szilágy-Csehről a következő levelet intézte hozzánk:

»T. Szerkesztőség! Kérem szíveskedjék egy kérdésben dönteni, mely vadászismerőseim közt felmerült. A tárgy ez: Van egy fekete, hosszúszerű angol vizslám, melyet én ezelőtt 6 évvel 9 hónapos korában vettem és magam idomítottam. A kutya okosság és tanulékonyaságra és jó orr tekintetében ideálja volna a vadászebeknek. Színe *korom-fekete* fényes, csupán az első lábak között vonul végig a mellen kezdődőleg egy háromszögű, alsó szárában megnyúlt fehér folt, egyebekben pedig még egy szál fehér szőre sincs. Én a kutyát mint *telivér* tiszta, eredeti *Gordon-setter* vettem — és most kezdődik a vita: Én Belházi Jenő m. k. erdőtítkár »Vadászati ismeretek tára« I. kötetének meghatározását vettem alapul. Ezzel szemben társam *Mika*: »A vizsla parforce idomítása« című vizslászati művének alapján kutyámat *korcsnak* nyilvánította, mert »*nincs meg benne a szemek fölött a vörös czimer*«. Kérjük ezen állításokkal szemben eldönteni, hogy a kérdéses vizsla *korcs-e*? vagy pedig *tiszta* Gordon-setter? — avagy egy harmadik vadásztársam determinálása szerint: *tiszta ír-setter-e*? Nincs szó eladásról, csakis vita a dolog alapja és ezzel kapcsolatban azt szeretnők tudni, hogy tehát megbízható szakmunka-e a »Vadászati ismeretek tára« vagy nem?»

Eddig a levél s hogy a vita minden kétségen kívül álló minél alaposabb megoldást nyerjen, a birói tisztre *Hanvay Zoltán* európai hírvizslológusunkat kértük fel, ki szíves volt kérésünkre a vitás kérdés eldöntését illetőleg az alábbi szakvéleményben reflektálni.

Tisztelt Szerkesztőség! A kérdéses Gordon-Setter — illetve a »Vadászati Ismeretek Tára« című mű megbízhatósága tekintetében kért véleményadás rendkívül terhes s csaknem lehetetlen feladat.

Habár a vizslák színe az elbírálásnál fontos szerepet játszik, ez egymagában kiszakítva a többi fajjeleget szabályozó pontok közül az állat fajbeli tisztaságának, avagy korcs voltának elbírálásul nem szolgálhat semmi szakember előtt. Valamennyi point összessége dönt. Az állat egészben való elbírálása csak annak megvizsgálása alapján történhetik meg.

P. úr annyit mond, hogy: a kérdéses vizslát mint tiszta eredetű Gordon-Settert vette s hogy színe tiszta fekete, a mellén ▽ alakú fehér folttal s hogy ő azt Belházy Jenő úr, a V. I. T. I. kötetében adott leírásának az alapján: »Gordon-Setter«-nek tartja.

Ellenfele, hivatkozva dr. Mika úr »A vizsla parforce idomítása« című művére: »korcs«-nak mondja.

Szilágyi Miklós úr, kettőjükkel ellentétben, a vizslát »irish Setter«-nek mondja.

Kérdi már most: Gordon-Setter-e a kérdéses vizsla vagy korcs és megbízható szakmunka-e a »Vadászati Ismeretek Tára«?

Ezen kérdések felett dönten, kívánsága a t. Szerkesztő úrnak.

A kérdéses mű megbízhatóságára vonatkozó kívánság felett bármi irányban véleményt mondani, az irodalmi jóízűs törvényei alapján nem tartom semmiképen megengedhetőnek.

Arra nézve: korcs-e a kérdéses vizsla, vagy nem? a bevezetésben említett oknál fogva egyenes véleményt szintén nem kockáztathatok, mert a hol nincs az ítélethozatalnak konkrét alapja, ott nem lehet ítélet sem.

Lehet, hogy mind a két félnek van »részben« igaza. Az azonban már kétségtelen, hogy Szilágyi úrnak — ha ugyan állítása helyesen van czítálva — abszolute nincs s nem lehet igaza. Egy vizsla rozsdavörös folt nélkül még lehet: »Gordon-Setter«; de vörös szín híján »Irish Setter« már sehogysem mivel ennél a vörös szín annyira fajjelleg, hogy tempulveus bírák a legcsekélyebb fehér foltot is »Schocking«-nak tartják, a fekete szintől pedig megborzadna minden bír. Szóval: vörös szín nélkül e földtekén Irish Setter nem létezik.

A mi a hiányos leírás folytán a kérdéses vizsla Gordon-Setter avagy korcs voltát illeti: arra nézve csak a következőket mondhatom.

Ha a rozsdavörös szín hiányán kívül a kérdéses vizsla minden egyéb kívánalmaknak megfelel a Gordon-Setterre fennálló pointskálának, úgy az »korcsnak« nem volna mondható. Valamint, ha a legkifogástalanabb fekete-rozsdavörös színe lenne, de egyebekben nem felelne meg a legális pointskálának, nem lenne Gordon-Setter gyanánt elfogadható.

Megjegyzem itt, hogy a mai angol kinológia régen eltért a »Gordon-Setter« faj elnevezésétől s a »Kennel Club Stud Book« I—XXVI. kötetében az osztály »Black and Tan« nevet visel, magyarul: »fekete-rozsdavörös« vizslák. Ebből önként következik, hogy az angolok ma a rozsdavörös folt híjával egyetlen vizslát sem fogadnak el ezen osztályban.

Mindazonáltal ebből nem következik inomisse, hogy kétséget kizárólag egy a faj keletkezése idejéből — a midőn a tiszta fekete szín nem volt szokatlan — származó Gordon-Setter, csupán mivel a ma okvetlen megkívántató rozsdavörös színe

hiányzik — »korcs«. Annyi azonban igen, hogy az sem Angliában, sem másutt fashionable »Gordon-Setter«, rectius: »black and tan Setter« gyanánt sem el nem fogadtatik, sem mint ilyen egyetlen törzskönyvbe sem jegyeztetnék be, bármily korrekt lenne egyebekben egész alkotása.

Ezekből önkényt folyik, hogy a vitázó két fél között a felhozott bizonyítékok alapján, az állat beható kontemplativus bírálatával nélkül ítéletet mondani lehetetlen. Tulajdonosnak lehet abban igaza, hogy a kérdéses vizsla: »nem korcs« — de nincs joga azt a mai fogalmaknak megfelelő: »Gordon-Setter«-nek mondania. Ellenfele is csupán ennyit állíthat a rozsdavörös szín hiányának az alapján; de csupán ezzel a vizsla korcsvoltát be nem bizonyíthatja.

Ha a dolog a vitázó urakat bővebben érdekli, sziveskedjenek a »Vero Shaw« »The illustrated Book of the Dog« továbbá »I. H. Walsh: The dogs of the british Islands« című művét, valamint a »Kennel Club Stud Book I—XXVI. kötetét tanulmányozni s ha a honi források is bírnának némi súlylyal, alólirottak 1833-ban Budapesten kiadott: »Az angol vizsla« című könyvét átlapozni s ezekből könnyen megtalálhatják a vitából kivezető Ariadne-fonalat.

Ezzel eleget téve a t. Szerkesztőség kívánságának, fogadják őszinte nagyrabecsülésem nyilvánítását, melylyel maradok

Hanván, 1899. június 25. én.

Hanvay Zoltán.

Diesel-Mika »Az apróvad vadászata« című díszes munka intézetünkben 10 frtért kapható.

Az algyógyi m. kir. állami Gróf Kún Kocsárd székely földműves iskola — E. M. K. E. alapítás — igazgatósága 16 ingyenes és 7 mérsékelt fizetéses helyre, melyek f. évi október 1-én töltenek be, ezennel pályázatot hirdet. Az iskola célja: a 2 éves tanfolyam alatt a befogadott ifjakat a mezőgazdaság minden ágában gyakorlatilag kiképezni, hogy a kilépő tanulók saját kis gazdaságuk okszerű kezelésére képesek vagy nagyobb birtokban a munkák felügyelésére, vezetésére, mint béresgazdák, munkavezetők alkalmazhatók legyenek. A pályázat feltételei meg tudhatók a nevezett iskola igazgatóságától Algyógyon.

Kerestetik egy első vagy második mezőnyben dolgozott, kitűnően használható kan vizsla, bármely tiszta fajtából. Feltételek: finom orr, nyulat, foglyot megállja s lövés után ne szaladjon, kommandóra apportírozzon, — szóval szolid, szófogadó s megbízható vizsla legyen. Két heti próbaidő kiköttetik. Ára »A Természeti« szerkesztőségében deponálva, hova az ajánlatok is — az ár megjelölése mellett — küldendők. 1—2

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰÖSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

Kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

— Jutányos árak. —

Czim csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

TELEFON: 18—99.

SKABA KÁROLY H., FEGYVERGYÁROS, BUDAPEST,

VI. ker., Váci-körút 33. sz.

ajánlja dús raktárát mindennemű vadász- és védelmi fegyverek, vadász-eszközök, lőpor és löszerekben. Továbbá megrendeléseket elfogad Lakatos K.-féle nagyterítésű és sűrűn hordó, kiskaliberű, fogoly- és szalonkára való, valamint messzehordó fázán- és vízivadászatra készített sörétes Lankaszter vadász-fegyverekre. Javításokat is elfogad. Képes árjegyzéket csakis vevők számára bérmentve küld:

Kovács Ferencs, a gyár képviselője.

A gyár alapított 1865-ben.

Rövid utasítás

a kitömésre szánt állatok beküldéséhez.

A kitömésre szánt állatok lehetőleg **friss állapotban**, nyúzatlanul, húsostól-mindenestől, szóval előkészítés nélkül küldendők be intézetünknek. Csakis a nagy emlősök (u. m. farkas, vadkan, őz, zerge, medve, szarvas) zsigerelendők ki; ellenben az apróbbak felbontatlanul hagyandók. A madarak csőrét és torkát esetleg kőcczel vagy vattával lehet teletömni, de semmiféle más előkészítés nem szükséges. — Ha véresek az állatok, az nem baj, mert kitömés előtt úgyis meg lesznek mosva. — A nagyobb állatokat (10 kgm.-nál nehezebbeket) vasuton gyorsárúként, a kisebbeket póstán kell feladni. Csomagolás céljára lehet használni ládákat, zsákokat, a kisebbeknél vásznat, vastag papírt vagy katulákat. Czélszerű úgy a csomagra, mint a szállítólevélre ráírni: **»Friss állat kitömésre«**.

Ha az állatok friss állapotban kerülnek a póstára, rendszeren még forró nyáron sem romlanak meg útközben. Csak ha napokig hevernek előbb, akkor vannak veszélyeztetve.

Megkönnyíti munkánkat az, ha a kellő időben megtudjuk, hogy miképen kívánja állatját a tulajdonosa kitömetni (ülve, állva, repülve, zsákmány-

Ő CS. ÉS KIR. FENSÉGE
JÓZSEF FÖHERCZEG

UDVARI SZÁLLÍTÓJA.

Ő CS. ÉS KIR. FENSÉGE
JÓZSEF ÁGOST FÖHERCZEG

KAMARAI SZÁLLÍTÓJA

Ő KIR. FENSÉGE

FERDINÁND BOLGÁR FEJEDELEM

UDVARI SZÁLLÍTÓJA

Ő KIR. FENSÉGE

**FÜLÖP SZÁSZ-COBURG-GOTHA
HERCZEG**

SZÁLLÍTÓJA

→ **Dr. LENDL ADOLF** ←

megyei tanácsnok, köz. középisk. tanár,
a m. nemz. Múzeum volt tisztviselője,
számos bel- és külf. egyetemi tiszts. gróf, vá-
lasztott, v. rendes tagja.

PREPARATORIUMA

TANSZERKÉSZÍTŐ INTÉZETE.

BUDAPEST, II., DONÁTI-U. 7.

„A TERMÉSZET”

szerkesztősége és kiadóhivatala.

Budapest, 1892: arany-érem,
Debreczen, 1894: első állami érem
Leipzig, 1894: díszoklevél,
Lemberg, 1894: elismerő oklevél,
Zenta, 1895: első arany-érem,
Moszkva, 1896: e. ezüst-érem,
Budapest, mill. kiáll., 1896: 2 érem,
Lüdenscheid, 1897: ezüst-érem,
Brüsszel, 1897: arany-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földm-
veltségügyi Minisztériumok és Budapest
Székes Főváros Tanácsának ajánlással.

A M N Múzeum és

Európa elsőrangú múzeumaik szállításja.

nyal, falra függesztve, csak a fejét, egyszerű vagy díszesebb állvánnyal, faágon, sziklán stb.), azért kérjük az erre vonatkozókat nekünk mindig lehetőleg az állat expedálásával együtt megírni.

Kérjük az állatok beküldőit, hogy **pontos és olvasható címüket** (utolsó posta, vasuti állomás) közöljék velünk, hogy az állatokat, ha elkészültek, fennakadás nélkül visszaküldhessük.

Kisebb állatok 8–10 nap alatt, nagyobbak 2–3 hét alatt és a legnagyobbak 1–2 hónap alatt készülnek el, amire azután tulajdonosaiknak visszaküldetnek olyformán csomagolva, hogy az úton nem rongálódnak meg.

Az intézetünkben készült állatok nemcsak hogy **művészies kivitelben, természethűséggel és nagy gondossággal készítettnek el, de igentartósan is**. Czélszerű kezelés mellett több évtizeden át is megmaradnak hibátlanul. Hogy miképen kezelendők, arról külön utasítást adtunk ki.

A kitömések **árát lehetőleg jutányosan számítjuk**, úgy hogy mindenki bizalommal küldheti intézetünkbe elejtett vadját, különösen az oly szép dekorációúl felhasználható madarakat, kitömés végett.

Részletesebb felvilágosítással és árjegyzékkel szívesen szolgálunk az érdeklődőknek.

Intézetünkben készülnek:

Kitömött állatok, biológiai csoportok,
vadásztrófeák, állatfejek,
dekorációk és vadászati dísz tárgyak,
TANSZEREK,
természetrázi gyűjtemények,
csontvázak, anatómiai modellek,
papírmaché-készítmények, spiritusz-preparátumok,
KONZERVÁLT TENGERI ÁLLATOK,
rovargyűjtemények, tojás- és csiga-gyűjtemények,
növénytani preparátumok,
virág-, gomba-, gyümölcs-minták,
herbáriumok,
ásványtani gyűjtemények stb.

Muzeumi
felszerelések,

Nagyszabású
gyűjtemények.

Az intézet dr. LENDL ADOLF személyes vezetése alatt áll és az ő nevére

— BUDAPEST, II., DONÁTI-U. 7. —

címezendők az összes vasuti és postai szállítványok, levelek, pénztalványok, táviratok stb.

— Az árak jutányosak; a kivitel gondos. —

Árjegyzékeket, nagyobb gyűjtemények összedállításáról költségvetéseket, terveket küldünk érdeklődőknek.

Szakzszerű tanácsokat szolgálunk mindenkinek szívesen.

Elvállalunk

állatokat, agancsokat, gyűjteményeket determinálásra és megbecsülésre.

Intézetünkben kaphatók:

Gyűjtő- és preparáló-eszközök, kézi nagytők,
mikroszkópok,

egyszerűbb és legkiválóbb kivitelben stb.

Készülékek,

akváriumok és akváriumba való állatok.

AGANCOK,

— KÉSZ GYŰJTEMÉNYEK. —

KÖNYVEK:

FRIVALDSZKY, Aves Hungariae 1.50 frt
KOHOUT, Madármeghatározó 2.— frt
LAKATOS, Termész. és Vadászsképek 2.— frt

„Vadászati és
Madar. Emlék. 3.— frt
„Vadászhit 2.— frt
„Nappali orvmad. 1.50 frt
„A császármadar
és vadászata 1.— frt

LENDL, Könyv az állatok
kitöméséről 1.50 frt

THANHOFFER, A mikrosz-
kóp 3.60 frt

ÚTMUTATÁS a természet-
rajzi gyűjtemények
gondozásához 50 kr.

